

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.02.395>

JEL classification: Q41, L95, O13

UDC: 338.26:622.692:338.242.4

Ірина МЕТОШОП

кандидат економічних наук, доцент,

кафедра прикладної економіки,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна

E-mail: metoshop07@ukr.net

ORCID iD: 0000-0002-6730-0388

Сергій КОНОВЕЦЬ

здобувач ступеня доктора філософії, аспірант,

кафедра прикладної економіки,

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна

E-mail: sergijkonovec@gmail.com

ORCID iD: 0009-0005-8043-7249

ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ РИНКУ ПРИРОДНОГО ГАЗУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

АНОТАЦІЯ

Вступ. У сучасних умовах геополітичної нестабільності, енергетичних викликів та трансформаційних процесів, що охоплюють глобальний енергетичний сектор, питання диверсифікації ринку природного газу України набуває критичного значення. Припинення транзиту російського газу з 2025 року, зростання ролі відновлювальних джерел енергії та необхідність забезпечення енергетичної безпеки вимагають переосмислення економічних механізмів функціонування газового ринку. Диверсифікація постачання, інфраструктурна модернізація та зміна структури споживання – це не лише технічні рішення, а комплексна економічна стратегія, що визначає майбутнє енергетичної незалежності України.

Мета. Метою дослідження є систематизація та аналітичне осмислення ключових економічних чинників, які впливають на процес диверсифікації ринку природного газу України в умовах енергетичної трансформації, а також визначення їх ролі у формуванні стійкої та конкурентоспроможної енергетичної моделі.

Метод (методологія). У дослідженні застосовано комплексний методологічний підхід, що поєднує структурно-функціональний аналіз, методи порівняльного дослідження, контент-аналіз нормативно-правових актів, а також елементи систематизації та графічної візуалізації. Структурно-функціональний підхід дозволяє розглядати диверсифікацію ринку природного газу як багатокомпонентну систему, де кожен елемент (постачання, інфраструктура, споживання, регулювання) виконує специфічну функцію в межах енергетичної трансформації. Порівняльний аналіз використано для зіставлення українських практик з досвідом країн Європейського Союзу, що пройшли шлях диверсифікації в умовах енергетичних криз. Контент-аналіз нормативно-правових актів, дозволив виявити ключові регуляторні зміни, що впливають на економічну поведінку учасників ринку, зокрема в частині тарифоутворення,

© Ірина Метошоп, Сергій Коновець, 2025

Отримано: 18.04.2025 р.

Рекомендовано до друку: 12.05.2025 р.

Опубліковано: 28.05.2025 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

Як цитувати:

Метошоп І., Коновець С. Економічні чинники диверсифікації ринку природного газу України в умовах енергетичної трансформації. *Економічний аналіз*. 2025. Том 35. № 2. С. 395-404. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.02.395>

доступу до інфраструктури та стимулювання внутрішнього видобутку. Елементи систематизації та графічної візуалізації уможливили відображення логічної структури.

Результати. У результаті дослідження встановлено, що диверсифікація ринку природного газу України здійснюється через чотири ключові напрями: пошук нових постачальників, розвиток інфраструктури, використання альтернативних джерел енергії та зменшення споживання. Економічні чинники, зокрема інвестиційна привабливість галузі, цінова кон'юнктура, регуляторна стабільність, доступ до міжнародних ринків та внутрішня структура попиту, визначають темпи та глибину трансформаційних змін. Обґрунтовано необхідність активізації державної політики у сфері енергетичного планування, стимулювання внутрішнього видобутку та підтримки інноваційних рішень у сфері енергоефективності.

Ключові слова: диверсифікація; природний газ; енергетична трансформація; економічні чинники; енергетична безпека; газовий ринок України; інфраструктура; постачання; споживання.

Вступ

У сучасних умовах глобальної енергетичної нестабільності та геополітичної турбулентності питання диверсифікації ринку природного газу набуває особливого значення для України. Тривала залежність від обмеженого кола постачальників, вразливість інфраструктури та високі ризики енергетичного тиску актуалізували потребу в системному переосмисленні національної енергетичної політики. У цьому контексті диверсифікація постачання, джерел, маршрутів і форм енергетичних ресурсів розглядається не лише як інструмент енергетичної безпеки, а й як стратегічний напрям економічної трансформації.

Природний газ, як ключовий енергоресурс, відіграє важливу роль у забезпеченні функціонування промисловості, комунального сектору та побутових споживачів. Його ринкова структура, ціноутворення, логістика та регуляторне середовище формуються під впливом низки економічних чинників, які визначають темпи та глибину диверсифікаційних процесів. Серед них – інвестиційна привабливість галузі, ефективність державного регулювання, рівень конкуренції, доступ до міжнародних ринків, а також внутрішня структура попиту.

Енергетична трансформація, що охоплює перехід до низьковуглецевої економіки, розвиток альтернативних джерел енергії та цифровізацію енергетичних процесів, створює нові виклики та можливості для диверсифікації газового ринку. Вона вимагає не лише технічної модернізації, а й глибокого економічного аналізу, здатного виявити ключові детермінанти ефективної трансформації.

Таким чином, дослідження економічних чинників диверсифікації ринку природного газу України є надзвичайно актуальним і має важливе значення для формування стійкої, конкурентоспроможної та безпечної енергетичної системи держави.

Методологічну основу забезпечення даного дослідження становлять структурно-функціональний підхід, порівняльний аналіз, контент-аналіз нормативно-правових актів, а також елементи систематизації та графічної візуалізації. Такий інструментарій дозволяє розглядати диверсифікацію ринку природного газу як цілісну систему, де постачання, інфраструктура, споживання й регулювання взаємодіють у межах енергетичної трансформації. Порівняння українських практик із досвідом країн ЄС у поєднанні з аналізом законодавчих змін дає змогу виявити ключові економічні чинники, що впливають на ефективність диверсифікаційних процесів. Візуальні схеми сприяють узагальненню та структурованому поданню результатів.

Мета та завдання статті

Метою статті є систематизація та аналітичне осмислення ключових економічних чинників, які впливають на процес диверсифікації ринку природного газу України в умовах енергетичної трансформації, а також визначення їх ролі у формуванні стійкої та конкурентоспроможної енергетичної моделі.

Для досягнення поставленої мети у статті вирішуються такі завдання:

1. Проаналізувати сучасний стан та структурні особливості ринку природного газу України в контексті його залежності від зовнішніх постачальників.

2. Визначити ключові напрями диверсифікації газового ринку (нові постачальники, розвиток інфраструктури, використання альтернативних джерел енергії, зменшення споживання).
3. Дослідити вплив основних економічних чинників (інвестиційна привабливість, цінова кон'юнктура, регуляторна стабільність, структура попиту) на темпи й ефективність диверсифікаційних процесів.
4. Порівняти український досвід диверсифікації із практиками країн Європейського Союзу, які пройшли шлях енергетичної трансформації.
5. Оцінити роль державної політики, нормативно-правових змін і механізмів регулювання у формуванні сприятливого середовища для диверсифікації ринку.
6. Обґрунтувати стратегічні орієнтири та перспективи забезпечення енергетичної безпеки України в умовах переходу до низьковуглецевої економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження

У XXI столітті енергетика перестала бути лише технічною галуззю – вона стала ареною геополітичних протистоянь, економічних стратегій і соціальних трансформацій. Для України, яка десятиліттями була залежною від імпортованого природного газу, питання диверсифікації ринку набуло не просто економічного, а екзистенційного значення.

Диверсифікація ринку природного газу є важливим стратегічним завданням для України, особливо в умовах політичної нестабільності та геополітичних ризиків, що значно підсилені в умовах війни. Водночас стабільне та надійне постачання природного газу відіграє ключову роль у забезпеченні енергетичної безпеки країни та сприяє її економічному розвитку. У такій площині, процес диверсифікації – це не лише пошук альтернативних постачальників, а й глибока структурна перебудова: розвиток внутрішнього видобутку, модернізація інфраструктури, інтеграція з європейськими ринками, перехід до нових форм енергетичної поведінки. У цьому процесі ключову роль відіграють економічні чинники, які формують як можливості, так і обмеження на ринку природного газу.

З нормативно-правової точки зору, ринок природного газу являє собою сукупність правовідносин, що виникають у процесі купівлі-продажу, постачання природного газу, а також надання послуг з його транспортування, розподілу, зберігання (закачування, відбору), послуг установки LNG [1]. У такому ракурсі його розуміння він характеризується системою економічних відносин, що включає видобуток, транспортування, зберігання, розподіл і споживання природного газу.

Власне, цей ринок поєднує в собі взаємодію між постачальниками, транспортувальниками, дистриб'юторами та кінцевими споживачами. Це свідчить про те, він відіграє критично важливу роль у забезпеченні енергетичних потреб країни, а також впливає на економічну та політичну стабільність. У такій площині йому притаманна диверсифікованість, під якою загалом розуміємо різноманітність. Тому, приводячи дане поняття у відповідність до ринку природного газу, розуміємо під ним процес зменшення залежності від одного або кількох постачальників природного газу шляхом розширення кількості джерел постачання та використання альтернативних енергоресурсів. Мета цього процесу – забезпечити стабільне та надійне постачання газу, зменшити ризики, пов'язані з політичними чи економічними факторами, та покращити умови конкуренції на ринку.

Загалом, основні аспекти диверсифікації ринку природного газу включають (рис. 1):

1) пошук нових постачальників газу (диверсифікація маршрутів постачання / диверсифікація потоків): укладання угод з країнами та компаніями, які можуть постачати газ за конкурентоспроможними цінами [2, с. 38; 4, с. 136; 5, с. 23; 7, с. 223; 9; 11, с. 182];

2) розвиток інфраструктури: будівництво нових газопроводів, терміналів для зрідженого природного газу та модернізація існуючих об'єктів [2, с. 38; 7, с. 223; 10, с. 22; 12, с. 36];

3) використання альтернативних джерел енергії: розвиток відновлювальних джерел енергії (сонячна, вітрова, гідроенергія) для зменшення залежності від газу [3, с. 54; 7, с. 223; 8, с. 92];

4) зменшення споживання: запровадження енергоефективних технологій та програм для

зниження споживання природного газу [3, с. 54].

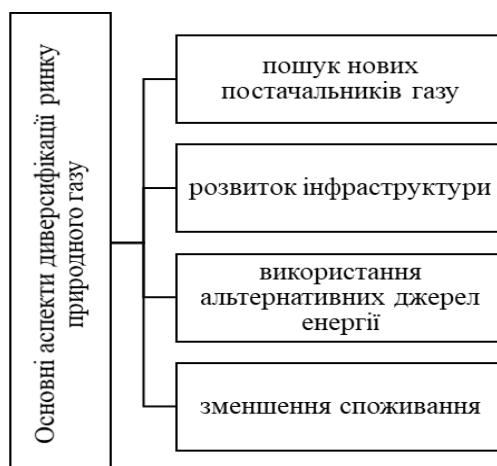

Рис. 1. Основні аспекти диверсифікації ринку природного газу

Джерело: систематизовано авторами.

Вищезазначене свідчить про те, що диверсифікація ринку природного газу важлива для забезпечення енергетичної безпеки країни, зменшення ризиків політичного тиску та покращення економічних умов. Тому міжнародні партнери рекомендують Україні переходити на ринкові ціни на газ для всіх категорій населення, окрім соціально вразливих груп. Такий підхід може допомогти забезпечити стабільні доходи та підтримати розвиток газового ринку. Водночас важливо нарощувати видобуток власного природного газу, враховуючи, що контракт на транзит російського газу закінчився у 2024 році. Перспективним напрямом є також розвиток біогазових технологій, які можуть зменшити залежність від імпортованого газу. Загалом, Україні необхідно впроваджувати реформи в газовому секторі, враховуючи виклики війни, щоб забезпечити стійкість енергетичного сектору та економіки в цілому [3, с. 57]. Однак, на практиці диверсифікація є досить довготривалим проектом, над яким Європейський Союз працює вже тривалий час, але насправді за умов впливу факторів мінливого середовища він може бути значно інтенсивнішим [6].

Отож, в умовах мінливого середовища, можемо виокремити найбільш ключові фактори впливу на процес диверсифікації ринку природного газу України, серед них [11,

с. 184; 13, с. 82; 14; 15; 16, с. 54; 17, с. 19; 18, с. 38; 19, с. 89; 20, с. 96, с. 173, с. 193] (рис. 2):

1. Геополітична ситуація, є одним з найважливіших факторів, що впливає на диверсифікацію ринку природного газу. Відносини з основними постачальниками газу, такими як росія, впливають на стабільність і надійність постачання. Санкції, торгові угоди та політичні конфлікти через воєнні дії в подальшому можуть суттєво змінити обсяги постачання та ціни на газ, що спонукає Україну до пошуку нових постачальників та розширення співпраці з іншими країнами. Зрозуміло, що Україна традиційно залежала від російського газу, проте війна змусила її шукати нові джерела постачання. Тому відносини з міжнародними партнерами, такими як Європейський Союз та Сполучені Штати, стають ключовими у пошуку альтернативних постачальників. Підписання угод з країнами Центральної Азії та Близького Сходу, а також розвиток співпраці з країнами, що мають значні запаси газу, сприятимуть зменшенню залежності від одного постачальника.

2. Зміни в законодавстві, – власне, тут йде мова про внесення нових законів та регуляцій, що сприяють розвитку інфраструктури газової промисловості. Зокрема, рішення уряду щодо підтримки альтернативних джерел енергії та зменшення залежності від імпортного газу. Загалом, енергетична політика уряду України спрямована на зменшення залежності від

імпортного газу шляхом розвитку власних ресурсів, впровадження відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності. Розробка стратегічних документів та прийняття відповідних законів створюють правову базу для диверсифікації ринку природного газу. Важливо також забезпечити прозорість та відкритість ринку, що сприятиме залученню іноземних інвесторів.

3. Інвестиції, які мають на меті залучення іноземного капіталу у проекти розробки нових газових родовищ та будівництва газопроводів. Саме розвиток газотранспортної інфраструктури є критичним для успішної диверсифікації ринку. Будівництво нових газопроводів, терміналів для зрідженого природного газу та модернізація існуючих об'єктів дозволяють розширити географію постачань і забезпечити стабільність газових потоків. Інвестиції в інфраструктуру сприятимуть підвищенню надійності постачання та зниженню ризиків. Вочевидь, що війна ускладнила процес розвитку інфраструктури, проте інвестування в цю галузь є критично важливим для зменшення залежності від імпортованого газу та забезпечення енергетичної безпеки країни.

4. Технологічні інновації, які, власне, можуть бути зреалізовані, наприклад, через впровадження нових технологій для підвищення ефективності видобутку та транспортування газу. Очевидно, що технологічний прогрес у галузі видобутку, транспортування та зберігання природного газу безпосередньо впливає на процес диверсифікації. Зокрема, впровадження нових технологій дозволяє підвищити ефективність використання ресурсів та знизити витрати. Наприклад, технології зрідження газу відкривають можливості для імпорту зрідженого природного газу з різних регіонів світу. Особливо перспективним напрямом є розвиток біогазових технологій, які можуть сприяти зменшенню залежності від імпортованого газу та забезпечити різноманітність джерел енергії.

5. Економічні фактори, – мають на меті зміни на світовому ринку енергоресурсів, включаючи ціни на нафту та газ. Власне, рівень попиту на природний газ, ціни на світовому ринку енергоресурсів та інвестиційна привабливість

галузі, відіграють важливу роль у процесі диверсифікації. Так, високі ціни на газ можуть стимулювати розвиток альтернативних джерел енергії та впровадження енергоефективних технологій, що зменшить залежність від імпортного газу. Також можуть мати місце зміни в попиті на газ внаслідок енергетичної політики та змін у споживанні енергії. Зрозуміло, що війна спричинила значні економічні втрати, що обмежило можливості фінансування нових енергетичних проектів. Проте в довгостроковій перспективі диверсифікація ринку природного газу може призвести до стабілізації цін та забезпечення стабільного постачання енергоресурсів. Крім того, залучення іноземних інвестицій у розвиток інфраструктури, зокрема будівництво нових газопроводів та терміналів для зрідженого природного газу, може сприяти зміцненню економіки.

6. Екологічні норми та кліматичні умови. Зрозуміло, що підвищення екологічних стандартів, впливає на використання природного газу. Крім цього, погодні явища також можуть впливати на виробництво та транспортування газу.

Як бачимо, процес диверсифікації ринку природного газу в Україні є багатограним та залежить від різноманітних факторів, включаючи геополітичні, законодавчі, інвестиційні, технологічні, економічні та екологічні. Це вказує на те, що успішна диверсифікація здатна сприяти забезпеченню енергетичної безпеки країни, зменшенню залежності від імпорту та розвитку конкурентоспроможної енергетичної галузі. Однак для досягнення цієї мети Україна повинна активно працювати над розвитком власних ресурсів, залученням інвестицій у інфраструктуру та впровадженням інноваційних технологій. Зрозуміло, що в умовах війни якнайшвидше досягнути поставлених цілей вкрай важко. Насамперед, потрібно звернути увагу на те, що повномасштабна війна, яка розпочата у 2022 році, стала потужним каталізатором для переосмислення енергетичної стратегії країни, зокрема ринку природного газу. Цей конфлікт висвітив критичну залежність від імпортованих енергоресурсів та показав необхідність

диверсифікації джерел постачання газу для забезпечення енергетичної безпеки.

Рис. 2. Ключові фактори впливу на процес диверсифікації ринку природного газу України

Джерело: згруповано та систематизовано авторами.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Проведене дослідження показало, що диверсифікація ринку природного газу України є не лише технічною чи інфраструктурною проблемою, а комплексним економічним процесом, який охоплює взаємодію геополітичних, інвестиційних, регуляторних та технологічних чинників. Встановлено, що ключовими напрямками диверсифікації виступають: пошук альтернативних постачальників, розвиток інфраструктурних потужностей, активізація використання відновлюваних джерел енергії та підвищення енергоефективності, що у сукупності формують основу для енергетичної незалежності держави.

Серед основних економічних чинників, які визначають темпи й ефективність диверсифікаційних процесів, виокремлено інвестиційну привабливість галузі, стабільність регуляторного середовища, доступ до міжнародних ринків та внутрішню структуру попиту. Особливу роль у зміцненні енергетичної безпеки відіграють інноваційні технології та залучення іноземних інвестицій у модернізацію газотранспортної інфраструктури.

В умовах енергетичної трансформації та геополітичної нестабільності диверсифікація ринку природного газу України повинна розглядатися як стратегічний пріоритет державної політики. Це потребує системного підходу, спрямованого на інтеграцію з європейськими енергетичними ринками, удосконалення національного законодавства, стимулювання внутрішнього видобутку й активне впровадження інноваційних рішень.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язати з:

- моделюванням сценаріїв розвитку газового ринку України з урахуванням різних траєкторій енергетичної трансформації;
- оцінкою впливу воєнних факторів та післявоєнного відновлення на інвестиційну привабливість і стабільність енергетичної системи;
- дослідженням синергії між диверсифікацією газового ринку та розвитком відновлюваної енергетики й водневої економіки;
- формуванням економіко-математичних моделей прогнозування ризиків у сфері енергетичної безпеки.

Таким чином, диверсифікація газового ринку України в умовах енергетичної трансформації є довгостроковим процесом,

результати якого визначатимуть рівень енергетичної незалежності та

конкурентоспроможності національної економіки у найближчі десятиліття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про ринок природного газу» Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015. № 329-VIII (зі змінами від 18.09.2024, підстава – 3915-IX). URL: <https://surli.li/kfkhtn>
2. Якубовський С. О. Диверсифікація ринку природного газу ЄС та України в контексті підвищення ефективності зовнішньоекономічних позицій країн. Вісник ХДУ. Серія: Економічні науки. 2018. Вип. 28(1). С. 36-39. URL: <https://surli.cc/tuozvq>
3. Щербак В., Коломієць С. Ринок природного газу в країні. Підприємництво та інновації. 2024. № 30. С. 54-58. DOI: <https://doi.org/10.32782Y/2415-3583/30.8>. URL: <https://surli.li/ztanzx>
4. Метошоп І. М., Сорока Х.-І. Ю. Аналіз особливостей газозабезпечення підприємств України та шляхи його диверсифікації. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 2. С. 130-136. URL: <https://surli.lu/qbfpnx>
5. Фесенко Ю. Л., Кривуля С. В., Братах М. І. Принципи диверсифікації потоків газу власного видобутку з родовищ ПАТ «Укргазвидобування». Розвідка та розробка нафтових і газових родовищ. 2017. № 3(64). С. 15-23. URL: <https://surli.lu/axvmzg>
6. Газова криза прискорила роботу ЄС із диверсифікації енергопостачання – речник ЄК. Укрінформ. 2024. URL: <https://surli.li/teqzqx>
7. Шкурат М., Короленко В. Диверсифікація джерел газопостачання як аспект енергетичної безпеки України. Галицький економічний вісник. 2020. № 3(64). С. 217-224. URL: <https://surli.li/vxkxsn>
8. Борщ Л. М. Передумови та альтернативи видобутку нетрадиційного природного газу в Україні. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 2. С. 86-92. URL: <https://surli.li/dgrxew>
9. Диверсифікація джерел і шляхів постачання енергоресурсів – пріоритет для зміцнення енергетичної безпеки. Урядовий портал. 2018. URL: <https://surli.lt/vwfxbr>
10. Рамазанов В. Оцінювання ефективності механізму диверсифікації поставок газу до України у реверсному напрямі. Економіка і регіон. 2020. Вип. 2(77). С. 16-24. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2020.2\(77\).194](https://doi.org/10.26906/EiR.2020.2(77).194). URL: <https://surli.lu/xhszxf>
11. Метошоп І. М., Сорока Х.-І. Ю. Дослідження чинників, що впливають на рівень диверсифікації газозабезпечення України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 16. С. 181-185. URL: <https://surli.lu/cjwxas>
12. Сердюк В. Р., Франишина С. Ю., Дишкант Н. О. Напрямки диверсифікації енергозабезпечення економіки України в контексті світових тенденцій. Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2017. № 2. С. 32-38. URL: <https://surli.li/cictrz>
13. Пушак Г. І., Василів М. Ю. Проблеми розвитку ринку природного газу в Україні на конкурентних засадах. Вісник економічної науки України. 2021. № 2(41). С. 76-83. URL: <https://surli.li/ilpgoo>
14. Аналіз ринку природного газу України. 2019-2023 рр. Дослідження ринків. 2024. URL: <https://surli.lu/awipzu>
15. Уніговський Л. Диверсифікація ринку природного газу України: сучасний стан та перспективи. Національний інститут стратегічних досліджень. 2014. URL: <https://surli.cc/mxntlj>
16. Полянська А. С., Мороз Н. В. Потенціал диверсифікації джерел постачання газу в Україну: реальний стан та перспективи. Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості. 2016. № 1. С. 47-56. URL: <https://surli.cc/zivseo>

17. Рамазанов В. Моделювання впливу диверсифікації імпорту на ринок природного газу України. Економіка і регіон. 2020. Т. 4(79). С. 15-21. DOI: [https://doi.org/10.26906/EiR.2020.4\(79\).216](https://doi.org/10.26906/EiR.2020.4(79).216) O. URL: <https://surl.li/tctthqu>
18. Дзьоба О. Г., Ромашко О. М. Оцінка рівня диверсифікації постачання природного газу в країнах Європейського Союзу. Економічний часопис-XXI. 2012. № 7-8. С. 37–40. URL: <https://surl.li/mgzshg>
19. Гораль Л., Король С., Степанюк О., Шкварилук М. Методологія тарифоутворення в газопостачанні: досвід України. Економічний аналіз. 2023. Т. 33. № 3. С. 88-100. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.088> URL: <https://surl.li/cc/qdfbwm>
20. Юхимець Р. С. Ринки природного газу України та ЄС: лібералізація та інтеграція: монографія. НАН України, ДУ «Інститут економіки та прогнозування». Київ, 2021. URL: <https://surl.li/xwdctf>

REFERENCES

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015). *Zakon Ukrainy «Pro rynek pryrodnoho hazu»* [Law of Ukraine «On the Natural Gas Market»] (No. 329-VIII, with amendments as of 18.09.2024, No. 3915-IX). <https://surl.li/kfkhtn>
2. Yakubovskiy, S. O. (2018). Dyversyfikatsiia rynku pryrodnoho hazu YeS ta Ukrainy v konteksti pidvyshchennia efektyvnosti zovnishn'oekonomichnykh pozytsii krain [Diversification of the Natural Gas Market of the EU and Ukraine in the Context of Improving External Economic Positions]. *Visnyk KhDU. Seriya: Ekonomichni nauky*, 28(1), 36-39. m <https://surli.cc/tuozvq>
3. Shcherbak, V., & Kolomiiets, S. (2024). Rynok pryrodnoho hazu v kraini [The Natural Gas Market in the Country]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, 30, 54-58. <https://doi.org/10.32782Y/2415-3583/30.8>. Retrieved from <https://surl.li/ztanzx>
4. Metoshop, I. M., & Soroka, Kh.-I. Yu. (2016). Analiz osoblyvostei hazozabezpechennia pidpriemstv Ukrainy ta shliakhy yoho dyversyfikatsii [Analysis of Gas Supply Features for Ukrainian Enterprises and Ways of Diversification]. *Ekonomika i suspilstvo*, 2, 130-136. <https://surl.li/qbfpxc>
5. Fesenko, Yu. L., Kryvulia, S. V., & Bratakh, M. I. (2017). Pryntsypy dyversifikatsii potokiv hazu vlasnoho vydobutku z rodovyshch PAT «Ukrhazvydobuvannia» [Principles of Diversification of Domestic Gas Flows from Ukgazvydobuvannia Fields]. *Rozvidka ta rozrobka naftovykh i hazovykh rodovyshch*, 3(64), 15-23. <https://surl.lu/axvmzg>
6. Ukrinform. (2024). Hazova kryza pryskoryla robotu YeS iz dyversyfikatsii enerhopostachannia – rechnyk YeK [Gas Crisis Accelerated EU's Work on Energy Diversification – EC Spokesperson]. <https://surl.li/teqzqx>
7. Shkurat, M., & Korolenko, V. (2020). Dyversyfikatsiia dzherel hazopostachannia yak aspekt enerhetychnoi bezpeky Ukrainy [Diversification of Gas Supply Sources as an Aspect of Ukraine's Energy Security]. *Halytskyi ekonomichniy visnyk*, 3(64), 217-224. <https://surl.li/vxkxsn>
8. Borshch, L. M. (2016). Peredumovy ta alternatyvy vydobutku netradytsiinoho pryrodnoho hazu v Ukraini [Prerequisites and Alternatives for Unconventional Gas Production in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*, 2, 86-92. <https://surl.li/dgrxew>
9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2018). Dyversyfikatsiia dzherel i shliakhiv postachannia enerhoresursiv – priorytet dlia zmitsnennia enerhetychnoi bezpeky [Diversification of Energy Supply Sources and Routes – A Priority for Strengthening Energy Security]. <https://surl.li/vwfxbr>

10. Ramazanov, V. (2020). Otsiniuvannia efektyvnosti mekhanizmu dyversyfikatsii postavok hazu do Ukrainy u reversnomu napriami [Evaluation of the Efficiency of the Reverse Gas Supply Diversification Mechanism]. *Ekonomika i rehion*, 2(77), 16-24.
[https://doi.org/10.26906/EiR.2020.2\(77\).194](https://doi.org/10.26906/EiR.2020.2(77).194)
2. <https://surl.lu/xhszxf>
11. Metoshop, I. M., & Soroka, Kh.-I. Yu. (2017). Doslidzhennia chynnykiv, shcho vplyvaiut' na riven' dyversyfikatsii hazozabezpechennia Ukrainy [Study of Factors Affecting the Level of Gas Supply Diversification in Ukraine]. *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, 16, 181-185. <https://surl.lu/cjwxas>
12. Serdiuk, V. R., Franyshyna, S. Yu., & Dyshkant, N. O. (2017). Napriamky dyversyfikatsii enerhozabezpechennia ekonomiky Ukrainy v konteksti svitovykh tendentsii [Directions of Energy Supply Diversification in Ukraine's Economy in the Context of Global Trends]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu*, 2, 32-38. <https://surl.li/cictrz>
13. Pushak, H. I., & Vasylyv, M. Yu. (2021). Problemy rozvytku rynku pryrodnoho hazu v Ukraini na konkurentnykh zasadakh [Problems of Natural Gas Market Development in Ukraine on Competitive Principles]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2(41), 76-83. <https://surl.li/ilpgoo>
14. Pro-Consulting. (2024). *Analiz rynku pryrodnoho hazu Ukrainy: 2019-2023 rr.* [Analysis of Ukraine's Natural Gas Market: 2019–2023]. <https://surl.lu/awipzu>
15. Unihovskyi, L. (2014). *Dyversyfikatsiia rynku pryrodnoho hazu Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy* [Diversification of Ukraine's Natural Gas Market: Current State and Prospects]. National Institute for Strategic Studies. <https://surl.cc/mxntlj>
16. Polianska, A. S., & Moroz, N. V. (2016). Potentsial dyversyfikatsii dzherel postavok hazu v Ukrainu: real'nyi stan ta perspektyvy [Potential for Diversification of Gas Supply Sources in Ukraine: Current State and Prospects]. *Naukovyi visnyk IFNTUNG. Seriya: Ekonomika ta upravlinnia v naftovii i hazovii promyslovosti*, 1, 47-56. <https://surl.cc/zivseo>
17. Ramazanov, V. (2020). Modeliuvannia vplyvu dyversyfikatsii importu na rynek pryrodnoho hazu Ukrainy [Modeling the Impact of Import Diversification on Ukraine's Natural Gas Market]. *Ekonomika i rehion*, 4(79), 15-21. [https://doi.org/10.26906/EiR.2020.4\(79\).216](https://doi.org/10.26906/EiR.2020.4(79).216)
0. <https://surl.li/tcthqu>
18. Dzioba, O. H., & Romashko, O. M. (2012). Otsinka rivnia dyversyfikatsii postavok pryrodnoho hazu v krainakh Yevropeiskoho Soiuzu [Assessment of Natural Gas Supply Diversification in EU Countries]. *Ekonomichnyi chasopys-XXI*, 7-8, 37-40. <https://surl.li/mgzsh>
19. Horal', L., Korol, S., Stepaniuk, O., & Shkvaryliuk, M. (2023). Metodolohiia taryfotvorennia v hazopostachanni: dosvid Ukrainy [Tariff Formation Methodology in Gas Supply: Ukrainian Experience]. *Ekonomichnyi analiz*, 33(3), 88-100. <https://doi.org/10.35774/econa2023.03.088..>
<https://surl.cc/qdfbwm>
20. Yukhymets, R. S. (2021). *Rynky pryrodnoho hazu Ukrainy ta YeS: liberalizatsiia ta intehratsiia* [Natural Gas Markets of Ukraine and the EU: Liberalization and Integration]. NAS of Ukraine, Institute for Economics and Forecasting. <https://surl.li/xwdctf>

Iryna Metoshop, PhD, Associated Professor, Department of Applied Economics, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine

Sergiy Konovets, PhD student, Department of Applied Economics, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine

Economic factors of natural gas market diversification in Ukraine under conditions of energy transformation

Abstract

Introduction. In today's context of geopolitical instability, energy challenges and transformational processes covering the global energy sector, the issue of diversification of the natural gas market of Ukraine is of critical importance. The cessation of Russian gas transit since 2025, the increase in the role of renewable energy sources and the need to ensure energy security require the rethinking of the economic mechanisms of the gas market functioning. Diversification of supply, infrastructure modernization and changing the structure of consumption are not only technical solutions, but a comprehensive economic strategy that determines the future of Ukraine's energy independence.

Purpose. The purpose of the study is to systematize and analytical understanding of key economic factors that influence the process of diversification of the natural gas market of Ukraine in the conditions of energy transformation, as well as to determine their role in the formation of a sustainable and competitive energy model.

Method (methodology). The study uses a comprehensive methodological approach that combines structural and functional analysis, methods of comparative research, content analysis of normative legal acts, as well as elements of systematization and graphical visualization. The structural and functional approach can consider diversification of the natural gas market as a multicomponent system, where each element (supply, infrastructure, consumption, regulation) performs a specific function within the energy transformation. Comparative analysis was used to compare Ukrainian practices with the experience of European Union countries that have gone diversification in the face of energy crises. Content analysis of normative legal acts, revealed key regulatory changes that affect the economic behavior of market participants, in particular in terms of tariff formation, access to infrastructure and stimulation of internal production. Elements of systematization and graphic visualization made it possible to reflect the logical structure.

Results. The study found that the diversification of the natural gas market of Ukraine is carried out through four key areas: search for new suppliers, infrastructure development, use of alternative energy sources and reduction of consumption. Economic factors, including the investment attractiveness of the industry, price conditions, regulatory stability, access to international markets and domestic demand structure, determine the pace and depth of transformation changes. The need to intensify state policy in the field of energy planning, stimulation of internal production and support of innovative solutions in the field of energy efficiency is substantiated.

Keywords: diversification; natural gas; energy transformation; economic factors; energy security; gas market of Ukraine; infrastructure; supply; consumption.

Cite as: Metoshop, I., & Konovets, S. (2025). Economic factors of natural gas market diversification in Ukraine under conditions of energy transformation. *Economic analysis*, 35 (2), 395-404. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2025.02.395>